

Natyurmort janri orqali madaniy merosni aks ettirish masalalari

Bobur Abdugʻani oʻgʻli Nabiyeu
Diyora Gʻulomjon qizi Baxrillayeva
Namangan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada tasviriy sanʼatning muhim janrlaridan biri boʻlgan natyurmort janri orqali madaniy merosni aks ettirish masalalari keng qamrovda ilmiy-nazariy va badiiy-estetik jihatdan tahlil qilinadi. Natyurmort asarlarida kundalik hayot buyumlari, milliy anʼanalar, xalq hunarmandchiligi, urf-odatlar va tarixiy xotiraning ramziy ifodasi yoritiladi. Maqolada natyurmort janrining madaniy xotirani saqlashdagi oʻrni, milliylik va zamonaviylik uygʻunligi, shuningdek, sanʼat taʼlimida madaniy merosni shakllantirishdagi ahamiyati asoslab beriladi. Tadqiqot natijasida natyurmort janri nafaqat badiiy tasvir vositasi, balki madaniy merosni avloddan avlodga yetkazuvchi muhim maʼnaviy manba ekanligi ilmiy jihatdan dalillanadi.

Kalit soʻzlar: natyurmort, madaniy meros, tasviriy sanʼat, milliy qadriyatlar, ramziylik, estetik tarbiya, badiiy tafakkur, rangtasvir, anʼana, zamonaviylik

Issues of reflecting cultural heritage through the still life genre

Bobur Abdugani oglu Nabiyeu
Diyora Gulomjon kizi Bakhrrillayeva
Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes in a comprehensive scientific-theoretical and artistic-aesthetic way the issues of reflecting cultural heritage through the still life genre, one of the important genres of fine arts. Still life works highlight the symbolic expression of everyday objects, national traditions, folk crafts, customs and historical memory. The article substantiates the role of the still life genre in preserving cultural memory, the harmony of nationality and modernity, as well as its importance in the formation of cultural heritage in art education. As a result of the research, it is scientifically proven that the still life genre is not only a means of artistic depiction, but also an important spiritual source that transmits cultural heritage from generation to generation.

Keywords: still life, cultural heritage, fine arts, national values, symbolism, aesthetic education, artistic thinking, painting, tradition, modernity

Tasviriy san'at insoniyat madaniy taraqqiyotining eng qadimiy va muhim shakllaridan biri bo'lib, u jamiyatning tarixiy xotirasi, ma'naviy tajribasi va estetik qarashlarini badiiy obrazlar orqali ifodalash imkonini beradi. Har bir davr san'ati o'sha davrning ijtimoiy hayoti, dunyoqarashi va madaniy darajasini o'zida mujassam etadi. Shu nuqtai nazardan qaralganda, tasviriy san'at janrlari orasida natyurmort janri alohida ahamiyat kasb etadi. U dastlab oddiy buyumlar tasviri sifatida shakllangan bo'lsa-da, vaqt o'tishi bilan chuqur falsafiy, ramziy va madaniy mazmun kasb etib, mustaqil badiiy janr darajasiga ko'tarildi.

Natyurmort janrining asosiy xususiyati shundaki, u jonli mavjudotlar emas, balki inson kundalik hayotida foydalanadigan buyumlarni tasvirlashga asoslanadi. Ammo bu buyumlar oddiy tasvir ob'ekti bo'lib qolmaydi, balki rassom tafakkuri orqali madaniy va ma'naviy mazmun bilan boyitiladi. Har bir predmet o'zida muayyan tarixiy davr, ijtimoiy muhit va milliy an'analarni mujassam etadi. Shu sababli natyurmort asarlari orqali xalqning yashash tarzi, mehnat faoliyati, estetik didi va dunyoqarashini chuqur anglash mumkin bo'ladi. Madaniy meros tushunchasi jamiyatning moddiy va nomoddiy boyliklarini, tarixiy tajribasini, urf-odatlarini, an'analari va qadriyatlarini o'z ichiga oladi. Natyurmort janri aynan shu madaniy merosni badiiy obrazlar orqali ifodalash imkonini beradi. Masalan, milliy idish-tovoqlar, kulolchilik buyumlari, mis va sopol ashyolar xalq hunarmandchiligining rivojlanish darajasini ko'rsatsa, milliy matolar, kashta va bezak buyumlari estetik did va an'analarning uzviyligini namoyon etadi. Bu buyumlarning natyurmort asarlarida tasvirlanishi madaniy xotirani saqlash va uni kelajak avlodga yetkazish vazifasini bajaradi.

Sharq tasviriy san'atida natyurmort janri o'ziga xos milliy ruh va ramziy mazmun bilan ajralib turadi. Markaziy Osiyo hududida yaratilgan natyurmort asarlarida milliy buyumlar, mevalar, choy anjomlari, non va shirinliklar keng tasvirlanadi. Bu tasvirlar orqali tomoshabin xalqning kundalik turmushi, mehmondo'stligi, mehnatsevarligi va hayot falsafasi bilan tanishadi. Rang tanlovi, kompozitsion yechim va bezakdorlik orqali milliy estetik qarashlar ifodalanadi. Issiq ranglar hayotiylik va samimiyatni, sokin ranglar esa falsafiy mushohadani kuchaytiradi. Natyurmort janrining madaniy merosni aks ettirishdagi muhim jihatlaridan biri uning ramziy imkoniyatlaridir. Har bir buyum muayyan ma'noni ifodalaydi va tomoshabinni chuqur mushohadaga chorlaydi. Masalan, non tasviri hayot va mehnat ramzi sifatida talqin qilinsa, anor serhosillik va baraka timsoli hisoblanadi. Choynak va piyolalar mehmondo'stlik va oila birligini ifodalasa, qadimiy buyumlar tarixiy xotira va an'anaviy qadriyatlarining davomiyligini anglatadi. Bu ramzlar natyurmort asarining badiiy mazmunini boyitib, uni oddiy tasvirdan madaniy-falsafiy asarga aylantiradi.

Globallashuv sharoitida milliy madaniyatni asrab-avaylash va uni zamonaviy san'at tili orqali ifodalash muhim vazifalardan biri bo'lib qolmoqda. Zamonaviy rassomlar natyurmort janrida an'anaviy buyumlarni yangi badiiy talqinlar, rang

yechimlari va kompozitsion uslublar bilan uyg'unlashtirib, madaniy merosni zamon ruhiga mos tarzda ifodalashga intilmoqdalar. Bu jarayonda natyurmort milliylik va zamonaviylik o'rtasidagi muvozanatni ta'minlovchi san'at shakli sifatida namoyon bo'ladi. An'anaviy buyumlarning zamonaviy kontekstda tasvirlanishi yosh avlodda madaniy o'zlikni anglash tuyg'usini kuchaytiradi.

Natyurmort janrining madaniy merosni aks ettirishdagi ahamiyati tasviriy san'at ta'limida ham yaqqol namoyon bo'ladi. Ta'lim jarayonida milliy buyumlar asosida ishlangan natyurmort mashg'ulotlari o'quvchi va talabalarda estetik didni shakllantirish, badiiy tafakkurni rivojlantirish va madaniy ongni mustahkamlashga xizmat qiladi. Talabalar buyumlarning shakl va rangini o'rganish bilan birga, ularning tarixiy va madaniy mazmunini anglashga o'rganadilar. Bu jarayon san'at ta'limining faqat texnik emas, balki ma'naviy-tarbiyaviy ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi.

Shuningdek, natyurmort asarlari jamiyatning tarixiy xotirasini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Ular o'tmish va bugun o'rtasida badiiy bog'liqlik yaratib, madaniy uzluksizlikni ta'minlaydi. Natyurmort orqali tasvirlangan buyumlar o'z davrining madaniy hujjati sifatida qadrli bo'lib, kelajak avlod uchun muhim vizual manba vazifasini bajaradi. Ayniqsa, milliy madaniyat elementlari tasvirlangan natyurmort asarlari xalqning o'zligini anglash va milliy g'ururni mustahkamlashda katta ahamiyatga ega. Umuman olganda, natyurmort janri tasviriy san'atda madaniy merosni aks ettirishning eng samarali va ko'p qirrali shakllaridan biri hisoblanadi. U oddiy buyumlar orqali xalqning tarixiy xotirasi, ma'naviy tajribasi va estetik qarashlarini badiiy obrazlar vositasida ifodalaydi. Natyurmort asarlari madaniy merosni asrash, uni zamonaviy talqinda yetkazish va yosh avlod ongiga singdirishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. Shu bois natyurmort janri nafaqat san'atshunoslik, balki pedagogika va madaniyatshunoslik sohalarida ham muhim tadqiqot ob'ekti sifatida o'z dolzarbligini saqlab qolmoqda.

Xulosa qilib aytganda, natyurmort janri madaniy merosni aks ettirishda chuqur badiiy va ma'naviy imkoniyatlarga ega bo'lgan san'at yo'nalishidir. U kundalik hayot buyumlari orqali xalqning tarixiy xotirasi, milliy qadriyatlari va estetik dunyoqarashini ifodalab, madaniy merosni avloddan avlodga yetkazishda muhim rol o'ynaydi. Bugungi kunda natyurmort janri an'ana va zamonaviylik uyg'unligida rivojlanib, milliy madaniyatni targ'ib etish, estetik tarbiya berish va madaniy ongni mustahkamlashda dolzarb ahamiyat kasb etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Taxirovich S. N. et al. BADIY TASVIR VOSITALARIDA METONIMIYANING LINGVISTIK TAVSIFI //PEDAGOGS jurnali. – 2023. – T. 34. – №. 3. – C. 42-45.

2. Toxirovich S. N. VISUAL ARTS TEACHING METHODOLOGY AND PROBLEMS AND SOLUTIONS //Galaxy International Interdisciplinary Research Journal. – 2023. – T. 11. – №. 5. – C. 569-571.

3. Taxirovich S. N. BO'LAJAK TASVIRIY SAN'AT O'QITUVCHILARIDA ETNOMADANIY KOMPYETYENSIYANI MILLIY-HUDUDIIY MATYERIALLAR VOSITASIDA RIVOJLANTIRISH.

4. Takhirovich S. N. USE OF THE REGIONAL COMPONENT IN FINE ARTS CLASSES 5-7 //Archive of Conferences. – 2021. – C. 1-3.

5. Suyarov N. T., Erkaev E. T. IMPLEMENTATION OF NATIONAL-REGIONAL COMPONENT IN THE EDUCATIONAL PROCESS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN. – 2021.

6. Suyarov N., Ubaydullaev S. Use of national-regional component in art lessons //Asian Journal of Multidimensional Research. – 2021. – T. 10. – №. 8. – C. 222-227.

7. Suyarov N. T. Implementation of the national-regional component in the educational process //Asian Journal of Research in Social Sciences and Humanities. – 2021. – T. 11. – №. 11. – C. 511-514.

8. Suyarov N. TIPS AND METHODS OF USING NATIONAL FOLKLORE IN APPLIED ART LESSONS.

9. qizi Odilboyeva, U. Z. (2025, December). THE SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL INFLUENCE OF TEACHER COGNITION THEORY ON METHOD SELECTION IN THE EDUCATIONAL PROCESS. In International Conference Platform (No. 6, pp. 152-157).

10. Odilboyeva, U. (2025). TASVIRIY SAN'AT VA MUHANDISLIK GRAFIKASI YO 'NALISHI TALABALARIGA INTEGRATIV YONDASHUV ASOSIDA INGLIZ TILINI O 'QITISHNING NAZARIY ASOSLARI. Universal xalqaro ilmiy jurnal, 2(4.3), 320-322.

11. Raximov H. O 'QUVCHILARGA MANZARA JANRINI O 'RGATISHDA INNOVATSION PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARNI O 'RNI //Universal xalqaro ilmiy jurnal. – 2025. – T. 2. – №. 4.3. – C. 214-218.

12. Раҳимов, Х. (2023, December). ТАСВИРИЙ САНЪАТ НАМУНАЛАРИ ОРҚАЛИ САНЪАТШУНОСЛИК СОҲАСИГА ТАЙЁРЛАШ. In INTERNATIONAL SCIENTIFIC AND PRACTICAL CONFERENCE on the topic:“Priority areas for ensuring the continuity of fine art education: problems and solutions” (Vol. 1, No. 01).

13. Dominjonov, K. (2025). O 'rta asr kulolchiligida sir tayyorlash texnologiyasi va uning zamonaviy ahamiyati. Science and Education, 6(11), 1019-1023.

14. Ugli, A. K. M., & Islomovich, S. F. (2022). The History of Kosonsoy and the Spectacles of the Square are Snografias. Central Asian Journal of Social Sciences and History, 3(12), 69-72.

15. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG „ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.

16. Xojimurodov, S. M. O. G. L. (2025). O ‘zbekiston an’anaviy kulolchiligida terrakota plastikasining shakllanishi va badiiy-estetik xususiyatlari. Science and Education, 6(11), 1012-1018.

17. ogli Oktyabrov, M. A. (2025). THE EMOTIONAL EXPRESSION OF ARTISTS THROUGH COLORS AND THE PSYCHOLOGICAL EFFECT OF COLORS IN ARTWORKS. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(4), 30-34.

18. Adhamjon o‘g‘li, O. M. (2025). INNOVATION YONDASHUV ASOSIDA BOLALARINI DEKORATIV RASM CHIZISHGA O‘RGATISHNING DIDAKTIK AHAMIYATI. IMRAS, 8(6), 142-147.

19. Adhamjon o‘g‘li, O. M. (2025). NATYURMORT TUZISH VA UNITASVIRLASH USULLARI. INTELLECTUAL EDUCATION TECHNOLOGICAL SOLUTIONS AND INNOVATIVE DIGITAL TOOLS, 3(33), 75-80.

20. Adhamjon o‘g‘li, O. M. (2024). QAYSI BIRI YAXSHIROQ: NATURADANMI YOKI FOTOSURATDANMI?. INNOVATIVE DEVELOPMENTS AND RESEARCH IN EDUCATION, 3(31), 222-225.

21. Oripov, B. (2025). O ‘QUVCHILARNING RUHIYATINI SHAKLLANTIRISHDA VA TARBIYALASHDA, XALQ AMALIY SAN’ATINING O‘RNI. Universal xalqaro ilmiy jurnal, 2(4.3), 6-9.

22. Oripov, B. (2022). DEVELOPMENT OF STUDENTS'EDUCATION THROUGH PERCUSSION AND PERCUSSION MUSICAL INSTRUMENTS. Models and methods in modern science, 1(15), 177-179.

23. BADIRJANOVICH, O. (2020). THE ROLE OF CERAMICS IN PROFESSIONAL TRAINING OF YOUNG PEOPLE IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM. THE AMERICAN JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE AND EDUCATION INNOVATIONS Учредители: The USA Journals, 2(9), 447-451.

24. Xasanboy o‘g‘li, B. A. TALABALARNI KASBIY-PEDAGOGIK QOBILYATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI. Economy and Innovation ISSN, 2545-0573.

25. Xasanboy O‘g‘li, B. A. O‘quv jaryonida qalamchizgi va qoralamalarni bajarishda talabalarni kasbiy-pedagogik kompetensiyasini rivojlatnirish texnologiyasi. Scientific bulletin of namsu-научный вестник намгу-namdu ilmiy Axborotnomasi–2023-yil_7-son.

26. Boltaboev, A. X. O. G. L. (2025). Technologies for the development of students’ creative abilities in individual classes. Science and Education, 6(11), 909-911.

27. Xasanboy o'g'li, B. A. UMUMTA'LIM MAKTABLARINING BOSHLANG
'ICH SINF O 'QUVCHILARINI TASVIRIY SAN'ATGA O 'RGATISHNING
MAQSADI VA MAZMUNI.